

Onderzoek Verwachtingen en wensen van senioren in Rotterdam Factsheet

---

Inhoudsopgave

Inleiding	1
1. Informatie over de doelgroep	2
2. Enkele opvallende resultaten	4
3. Conclusies en aanbevelingen	10
Bijlagen	12
Noten	14

Inleiding

Deze factsheet geeft de resultaten weer van het onderzoek ‘**Verwachtingen en wensen van senioren in Rotterdam**’ dat in het voorjaar van 2008 is uitgevoerd door 127 tweedejaars studenten van de Hogeschool Rotterdam, in opdracht van Pluspunt. Het onderzoek is uitgevoerd in alle Rotterdamse deelgemeenten, behalve in Centrum. In totaal zijn 960 senioren ondervraagd.

Onderzocht werd aan welke activiteiten senioren behoefte hebben. Wat hebben ze nodig en wat zijn de belemmeringen? Ook werd hen gevraagd wat ze verwachten van bijvoorbeeld de maatschappij en wat ze zelf willen en kunnen bijdragen.

De vragen zijn opgesteld naar aanleiding van voorgesprekken die zijn gevoerd met 35 sleutelfiguren: actieve senioren uit verschillende wijken in Rotterdam. Uit deze gesprekken konden de volgende conclusies worden getrokken:

- Contact met gelijkgestemden is belangrijk. Deze contacten moeten vooral gezellig zijn. Genoemd werden: gewoon een kopje koffie en een praatje, muziek, uitjes, toneel en samen eten.
- Voorwaarde is dat activiteiten moeten plaatsvinden onder verantwoordelijkheid van een professional. “Vrijwilligers onderling maken snel ruzie,” zoals een van de senioren opmerkte.
- De ontmoetingsmogelijkheden in wijk- en buurtcentra sluiten wat openingstijden betreft niet altijd aan bij de behoeften van senioren.
- Men mist het vertrouwde gezicht in de wijk. Hiermee bedoelt men een (semi) professional zoals een opbouwwerker, een sociaal cultureel werker of een vrijwilliger. Senioren hebben behoefte aan iemand die hen kent, die op de hoogte is van hun achtergrond, iemand bij wie ze langs kunnen voor raad en daad, maar ook iemand die hen mist of die het opvalt als er wijzigingen zijn in hun dagelijkse routines.
- Ouderen schamen zich voor hun armoede die hen bijvoorbeeld belet naar de kapper te gaan en nieuwe kleren te kopen. Ook schamen ze zich omdat ze de regelgeving en andere aspecten van de maatschappij niet meer begrijpen. Tot slot, senioren weten vaak wel dat ze beroep kunnen doen op financiële regelingen, maar ze ervaren de vragen die ze op formulieren moeten invullen als schending van hun privacy.

In het eerste hoofdstuk vindt u informatie over senioren in Rotterdam. In het tweede hoofdstuk worden de meest opvallende resultaten uit het onderzoek weergegeven. In het derde hoofdstuk staan conclusies en aanbevelingen. In de bijlagen vindt u achtergrondinformatie over de leefsituatie van senioren.

1

Informatie over senioren in Rotterdam

In dit hoofdstuk gaan we in op demografische gegevens, in het bijzonder die van Rotterdam.

DEMOGRAFISCHE GEGEVENS

Onder 'senioren' verstaan we personen van 55 jaar en ouder.

Vanaf 1900 tot en met 2007 is het aantal 65-plussers in Nederland toegenomen van 0,3 naar 2,4 miljoen. Het aantal 80-plussers nam nog sterker toe, van 35.000 naar 573.000.

De belangrijkste oorzaken van deze toename zijn: de groei van de totale bevolking (waarmee het absolute aantal ouderen is toegenomen), de daling van de vruchtbaarheid en de stijging van de levensverwachting.

Het aantal senioren zal de komende decennia sterk blijven toenemen. De belangrijkste oorzaak is het op leeftijd komen van de naoorlogse babyboomgeneratie (1946-1970). Hierdoor zal vanaf 2011 het aantal ouderen nog sterker stijgen dan daarvoor. ¹⁾

De verwachting is dat de naoorlogse geboortegolf zorgt voor een toename van het aantal 55-plussers met 63 procent in de komende dertig jaar. Concreet betekent dit dat momenteel 23 procent, bijna een kwart van de Nederlandse bevolking, 55 jaar of ouder is en de verwachting is dat in 2030 een derde van de bevolking 55 jaar of ouder zal zijn.

Rotterdam vormt een uitzondering op die ontwikkeling. Rotterdam vergrijsd niet, maar vergroent.

Volgens de gegevens van het Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS) blijkt dat er sprake is van een daling van het aantal 65-plussers. In 2000 waren er nog 90.380 65-plussers in Rotterdam.

Op 1 januari 2007 is dit aantal gedaald naar 84.780. De prognose is dat de daling doorzet tot het jaar 2015. De verwachting is dat het aantal senioren in Rotterdam in 2025 weer op hetzelfde niveau zal zijn als op 1 januari 2006. Deze ontwikkeling is niet in alle deelgemeenten evenredig. Alleen in Feijenoord, Hoek van Holland en Hoogvliet is het aantal 65-plussers tussen 2000 en 2007 toegenomen.

De twee hierna volgende tabellen komen uit de publicatie 'Senioren in Rotterdam. Meedoen en erbij blijven', dienst SoZaWe gemeente Rotterdam (2008). ²⁾

Het aantal senioren met een niet-Nederlandse achtergrond neemt verhoudingsgewijs toe.

Deelgemeenten	Aantal 65-plussers in 2000	Aantal 65-plussers in 2007	Percentage van het totale aantal bewoners in 2007
Stadscentrum	3.396	3.342	11,2
Delfshaven	5.530	5.379	7,7
Overschie	3.261	2.702	17,1
Noord	5.463	4.953	10,0
Hillegersberg-Schiebroek	8.630	7.645	18,8
Kralingen-Crooswijk	6.740	6.516	12,9
Feijenoord	7.641	7.797	11,2
IJsselmonde	12.433	11.027	18,8
Pernis	843	796	16,8
Prins Alexander	17.248	17.217	19,6
Charlois	11.550	9.268	14,6
Hoogvliet	6.005	6.365	18,3
Hoek van Holland	1.610	1.745	18,9
Haven- en industriegebieden		20	7,4

Prognose	2010		2015		2020		2025	
	65-80	> 80	65-80	> 80	65-80	> 80	65-80	> 80
Suriname	2.387	345	3.069	376	4.410	509	6.123	705
Ned. Antillen	571	46	882	80	1.279	136	1.802	235
Kaapverdië	882	63	1.123	101	1.497	219	2.091	235
Turkije	2.077	84	2.570	221	2.713	448	3.018	752
Marokko	1.345	34	1.611	103	1.818	290	2.182	455
Overige niet-westerse landen	1.005	135	1.472	171	2.360	228	3.613	296
26 EU landen	3.817	1.277	3.991	1.203	3.650	1.254	3.096	1.294
Overige westerse landen	2.132	724	2.886	714	3.802	701	4.401	753
Autochtoon	43.102	21.368	42.782	18.298	41.425	15.620	40.488	13.951
Totaal	57.319	24.077	60.384	21.268	62.956	19.406	66.814	18.758

---

2 Enkele opvallende resultaten

Voor het onderzoek ‘Verwachtingen en wensen van senioren in Rotterdam’ zijn per deelgemeente gemiddeld 80 senioren geïnterviewd, in totaal 960. In bijlage 1 vindt u een overzicht van de aantallen per deelgemeente.

Een kanttekening hierbij: alle interviews die zijn gehouden zijn straatinterviews. De respondenten zijn dus allen senioren die mobiel en zelfredzaam zijn.

De studenten hebben deze opdracht uitgevoerd als leeronderzoek in het kader van Projectmatig en Multidisciplinair werken aan Grootstedelijke vraagstukken (PMG). Het betrof studenten uit verschillende opleidingen, onder meer verpleegkunde, pedagogiek, sociaal-cultureel werk en fysiotherapie.

Iedere groep had een eigen deelgemeente onder haar hoede. Iedere groep werkte met een vaste vragenlijst, maar heeft deze op een eigen manier verwerkt. Dit heeft tot gevolg dat de resultaten per deelgemeente ongelijksoortig zijn en niet eenvoudig met elkaar te vergelijken.

In sommige deelgemeenten is een verdiepingsvraag gesteld.

Deelgroepen

Onder ‘senioren’ verstaan we personen van 55 jaar en ouder. Dit is een zeer brede en grote doelgroep. Om wat meer nuancering te krijgen, is voor dit onderzoek de indeling gebruikt uit de RIVM-rapporten van de Volksgezondheid Toekomst Verkenningen (VTV). Alle personen van 55 jaar en ouder worden in deze definitie als ‘ouderen’ beschouwd. De VTV onderscheidt de volgende vier deelgroepen:

55-64 jaar: er is vaak nog sprake van deelname aan het arbeidsproces; voorbereiding op de (vervroegde) pensionering speelt een rol; gezondheidsproblemen komen vooral voor bij niet-meer werkenden;

65-74 jaar: het betaald-productieve leven is grotendeels beëindigd, maar de gezondheidstoestand is in het algemeen nog betrekkelijk goed; de mensen in de ‘derde levensfase’ behoren met name tot deze doelgroep;

75-84 jaar: de gevolgen van de veroudering worden merkbaar door een afnemende gezondheid;

85-plus: de zogenaamde ‘oudste’ ouderen, de ‘overlevenden’, deze doelgroep wordt over het algemeen gekenmerkt door complexe gezondheidsproblemen.

CHARLOIS

Van de respondenten in Charlois neemt 64 procent deel aan activiteiten. 76 Procent van de respondenten is tevreden over het aanbod in de deelgemeente. Opvallend daarom is dat 42 procent van de allochtone vrouwen zegt sport-, voorlichtings- en ontmoetingsactiviteiten te missen. Een kwart van de autochtone mannen mist ontmoetings- en/of recreatieve activiteiten. Uit de onderzoeksgegevens is af te leiden dat senioren graag samenkomen in wijkcentra en ontmoetingsruimten van 55-plus woongebouwen. Niet zozeer om deel te nemen aan activiteiten, maar voor de sociale contacten. Senioren met een niet-Nederlandse achtergrond zijn vooral gericht op activiteiten met mensen met dezelfde culturele achtergrond. Opmerkelijk is dat vrouwen verhoudingsgewijs meer participeren dan mannen.

Percentage senioren dat actief is als vrijwilliger en/of mantelzorger

Deelgroep	
allochtone vrouwen	77 %
autochtone vrouwen	46 %
autochtone mannen	42 %
allochtone mannen	39 %

Uitspraak van een autochtone vrouw uit de wijk Pendrecht: “Er zijn voldoende activiteiten en ik heb geen behoefte aan nog meer geforceerde activiteiten. Ontmoeting is wel belangrijk, maar vooral met gelijkgestemden. Het moet leuk en gezellig zijn. Gewoon een kopje koffie of thee en een praatje. Niets ingewikkelds.”

DELFSHAVEN

In Delfshaven neemt 34 procent van de respondenten deel aan activiteiten. 39 Procent is niet tevreden met het activiteitsaanbod. Men vraagt naar meer Hollandse en Turkse winkeltjes. Culturele ontmoetingen zijn geen probleem, maar er moet aandacht zijn voor de eigen cultuur. Ook wil men graag dat er meer aandacht wordt besteed aan technologische ontwikkelingen, zoals de computer. Een belemmering is geld. Zoals een van de respondenten zegt: “Het zou zo fijn zijn om gezellig een kopje koffie met zijn allen te drinken zonder op geld te moeten letten.”

61 Procent van de geïnterviewden is tevreden met het aanbod in de wijk. Dit wil niet zeggen dat ze er ook aan deelnemen. Een aantal senioren zegt geen behoefte te hebben aan activiteiten. Door hun lichamelijke conditie achten ze zich er niet toe in staat. Ze zijn blij dat ze de dagelijkse dingen nog kunnen doen en genieten van een wandeling door het park of zitten graag in de zon op een bankje. De dagelijkse routines worden als belangrijk ervaren. Het merendeel van de respondenten is van mening dat het hier om draait.

Iets meer dan de helft van de respondenten is niet aangesloten bij een vereniging of kerkgenootschap of anderszins. Redenen hiervoor: geen behoefte of tijdgebrek, onder andere door zorg voor partner of familielid.

Aantal respondenten dat mantelzorgtaken en/of vrijwilligerswerk verricht (N=83). Het betreft absolute aantallen.

Deelgroep	Vrijwilligerswerk	Mantelzorgtaken
55-65 jaar	12	21
65-75 jaar	9	11
> 75 jaar	2	2
Totaal	23	34

FEIJENOORD

Het overgrote deel van de geïnterviewde senioren in deelgemeente Feijenoord, 76 procent, is tevreden met het huidige culturele en maatschappelijke activiteitenaanbod. Van de groep senioren die wel graag andere activiteiten in hun wijk willen, is de groep Surinamers het grootst (57 procent). De groep Surinamers is ook het meest bereid te helpen met het opzetten van nieuwe activiteiten (71 procent).

Percentage senioren dat bereid is om mee te helpen een activiteit op te zetten.

Deelgroep	
55-65 jaar	42 %
65-75 jaar	30 %
> 75 jaar	0 %

De vraag ‘Welke activiteiten mist u?’ leverde de volgende resultaten op:

14 Procent van de Turkse respondenten (N=7) noemt ontmoeting, dans, theater, toneel, muziek, schilderen en beeldhouwen. 5 Procent van de Nederlanders geeft aan meer sportactiviteiten te wensen. Niet bekend is waar de wensen van de Surinaamse respondenten naar uit gaan, behalve dan dat ze meerdere activiteiten wensen die ze zelf mee willen helpen opzetten.

HILLEGERSBERG-SCHIEBROEK

De minderheid van de respondenten in Hillegersberg-Schiebroek, 39 procent, neemt deel aan activiteiten, voornamelijk sportactiviteiten (63 procent). 86 Procent van de respondenten vindt dat het activiteitenaanbod in hun wijk voldoende is. Op de vraag waar eventueel extra aandacht voor moet zijn, noemt 29 procent ontmoeting.

Verhoudingsgewijs zijn meer vrouwen actief als vrijwilliger dan mannen. Ditzelfde gegeven is ook te zien bij het percentage mantelzorgers. De groep van 65-75 jaar is verhoudingsgewijs het meest actief, namelijk 21 procent. Ook hier is het aantal vrouwen weer het grootst. In percentages uitgedrukt: 30 procent van de vrouwen tegenover 11 procent van de mannen is actief als mantelzorger.

Als belemmeringen geven de respondenten aan dat ze ten eerste het openbaar vervoer als problematisch ervaren. Reizen met het openbaar vervoer wordt steeds duurder en ook verdwijnen er tram- en bushaltes en zelfs hele lijnen. Ten tweede ervaren de respondenten een belemmering bij onder meer het aanvragen van subsidies, het aanspraak maken op voorzieningen en het gebruik maken van dienstverlening door de ingewikkelde formulieren die moeten worden ingevuld. Ook geven ze aan dat ze het gevoel hebben dat instanties zich achter elkaar verschuilen en dat ze van het kastje naar de muur worden gestuurd. Als laatste geven de respondenten aan dat er teveel wordt verwacht van mantelzorg.

HOEK VAN HOLLAND

43 Procent van de respondenten in Hoek van Holland neemt deel aan activiteiten. Van de respondenten zegt 62 procent tevreden te zijn over het activiteitenaanbod. Een enkeling wenst meer sport, cultuur en educatieve activiteiten. Van de groep mannen van 65-75 jaar vraagt 30 procent om meer sport- en ontmoetingsactiviteiten. Hoewel er niet naar gevraagd is, bleek tijdens de interviews dat veel senioren graag meer contact met jongeren zouden hebben.

Het merendeel van de respondenten, 90 procent, is lid van een vereniging, club, kerkgenootschap of andere organisatie.

HOOGVLIET

In Hoogvliet neemt iets meer dan de helft van de respondenten twee of meer uren per week deel aan activiteiten. 65 Procent is lid van een organisatie. De meesten daarvan zijn lid van een kerkgenootschap of club. 72 Van de 80 respondenten zegt geen behoefte te hebben aan extra activiteiten.

77,5 Procent van de respondenten is geen vrijwilliger en verleent geen mantelzorg. Dit is een opmerkelijk hoog percentage en hangt waarschijnlijk samen met het feit dat mensen hun taken als mantelzorger niet als zodanig benoemen. (Zie kader op p. 13).

KRALINGEN-CROOSWIJK

Van de respondenten in Kralingen-Crooswijk doet bijna de helft mee aan activiteiten. 28 Procent doet dit meer dan acht uur per week. 43 Procent besteedt drie tot vier uur aan activiteiten. Hierbij valt op dat de groep 55-65 jaar het meest actief is. Alle senioren in deze leeftijdscategorie doen mee aan activiteiten.

Iets meer dan de helft van de respondenten is lid van een vereniging, organisatie of politieke partij. Clubs en kerkgenootschappen worden het best bezocht. Opvallend is dat er meer mannen dan vrouwen lid zijn van een organisatie.

9 Procent van de respondenten mist activiteiten in de wijk, dit betreft vooral de leeftijdscategorie 65-75 jaar. Deze respondenten zeggen vooral een recreatieve activiteit te missen. Ook heeft men behoefte aan professionele ondersteuning, geld, tijd en ruimte.

Vrije tijd blijkt voor een aantal respondenten een schaars goed te zijn. 40 Procent besteedt haar/zijn tijd aan mantelzorg en 21 procent aan vrijwilligerswerk. Opvallend hierin is het verschil tussen mannen en vrouwen. Van de respondenten die mantelzorger zijn, is 69 procent vrouw. Bij vrijwilligers is de verdeling 71 procent vrouw, 29 procent is man. Waar mannen dus vaker lid zijn van een club of vereniging, zetten vrouwen zich vaker in als mantelzorger of vrijwilliger.

Ongeveer een kwart van de geïnterviewde senioren wil zelf actief meehelpen met het opzetten van activiteiten.

Verdiepingsvraag: Hoe staat het met de technologische ontwikkeling van senioren?

De helft van de respondenten houdt technologische ontwikkelingen, zoals internet, bij. Hierbij is duidelijk een afname in leeftijdscategorie waarneembaar. Binnen de leeftijdsgroep 55-65 jaar is bijna de helft op de hoogte van de technologische ontwikkelingen. Binnen de leeftijdsgroep 65-75 jaar nog slechts een kwart. Binnen de groep 75 jaar en ouder is er slechts een enkeling op de hoogte van de technologische ontwikkelingen.

NOORD

In Noord blijkt dat respondenten van niet-Nederlandse afkomst over het algemeen minder vaak ergens lid van zijn dan de senioren van Nederlandse afkomst. Opvallend genoeg zijn er in deelgemeente Noord in de leeftijdscategorie 55-65 jaar evenveel allochtone als autochtone respondenten lid van een organisatie of kerkgenootschap.

Van de respondenten is 45 procent actief in de wijk. 62 Procent van de respondenten is tevreden over het activiteiten aanbod in hun wijk of buurt. 37 Procent geeft aan te weinig op de hoogte te zijn van het activiteiten aanbod of de mogelijkheden.

Als belemmerende factor om deel te nemen aan activiteiten zijn de volgende conclusies te trekken: De respondenten uit de groep allochtonen van 55-65 jaar geven aan geen behoefte te hebben aan activiteiten. Respondenten uit de groep allochtonen van 65-75 jaar noemen vervoer, afstand en taal als belemmerende factoren. Taal is een belemmerende factor bij deelname aan activiteiten. Tevens is taal de reden dat deze groep zich beperkt tot contacten met personen die behoren tot de eigen etniciteit.

Bij de groep autochtonen in alle leeftijdscategorieën wordt vooral de factor tijd als belemmerende factor genoemd om deel te nemen aan activiteiten.

Om de achtergrond van geen of minder behoefte om deel te nemen aan activiteiten in beeld te krijgen

is naar het waarom gevraagd. Van de 84 respondenten hebben 80 deze vraag beantwoord. Het betreft hier absolute aantallen.

Redenen om niet deel te nemen aan activiteiten	
gezondheid	18
tijdgebrek	18
geen behoefte	16
anders	14
geld	6
maatschappelijke veranderingen	4
leeftijd	4
geen antwoord	4

Slechts weinig respondenten zeggen mee te willen werken aan het opzetten van activiteiten. De respondenten geven de indruk grote activiteiten te ingewikkeld te vinden.

OVERSCHIE

Overschie wordt doorkruist door de snelweg A13 die de deelgemeente fysiek in tweeën deelt. De respondenten verwijzen regelmatig naar de 'andere' kant. Respondenten uit de oostkant van de deelgemeente geven bijvoorbeeld aan dat activiteiten zoals koninginnedag en braderieën vaak aan de westkant van de wijk worden georganiseerd. Dit vinden ze jammer en ze ervaren het als een gemis. Opvallend is dat de respondenten zeggen weinig interesse te hebben in georganiseerde activiteiten. Tegelijkertijd zegt een groot deel van de respondenten niet tevreden te zijn over het activiteitsaanbod. 74 Procent van de geïnterviewden geeft aan zelf niet mee te willen werken aan het opzetten van activiteiten. Redenen die worden genoemd: geen zin, te oud, willen genieten van de vrijheid of geen tijd in verband met mantelzorgtaken.

40 Procent van de respondenten uit deelgemeente Overschie wil graag meer ontmoetingsmogelijkheden.

PERNIS EN HEIJPLAAT

Deelgemeente Pernis is voor dit onderzoek om praktische redenen samengevoegd met Heijplaat, hoewel dit een wijk van deelgemeente Charlois is. Omdat de onderzoeksresultaten van de twee gebieden heel verschillend zijn, worden ze apart genoemd. In Pernis zijn 47 senioren geïnterviewd, op Heijplaat 36.

Pernis

In Pernis doet 89 procent van de respondenten mee aan activiteiten. Iets meer dan 20 procent is lid van een kerkgenootschap. Het merendeel hiervan is tevens lid van een zangkoor. Deze zangkoren behoren tot verschillende kerkgenootschappen. Een derde van de respondenten is nergens lid van. Respondenten die niet actief deelnemen aan activiteiten noemen als reden dat ze het moeilijk vinden om ergens alleen naar toe te gaan of dat ze er geen energie meer voor hebben. Ook wordt de zorg voor familie of partner genoemd, evenals een gebrek aan financiële middelen.

Het merendeel van de respondenten is tevreden over het huidige aanbod. Wel zouden de mannen meer sport en recreatie willen. Ook dans, theater, toneel en ontmoeting worden een enkele keer genoemd.

Heijplaat

Iets meer dan de helft van de respondenten op Heijplaat doet mee aan activiteiten. Ondanks het bloeiende verenigingsleven op Heijplaat en het aanbod van sociaal-culturele en recreatieve

---

activiteiten geven 8 respondenten aan dat ze recreatieve activiteiten missen. 12 Respondenten (5 mannen en 7 vrouwen) wensen meer voorlichtingsactiviteiten. De groep 65-75 jaar geeft aan ontmoeting en op hun leeftijd afgestemde sportactiviteiten wenselijk te vinden. Van de 36 geïnterviewde senioren zijn er 11 actief als mantelzorger en 8 als vrijwilliger.

Tijdens de interviews spraken veel senioren hun zorg uit over het sluiten van het wijkcentrum De Kolk. Veel jongeren lopen daardoor op straat en veroorzaken overlast. Ook maken de senioren zich zorgen over de instroom van Polen. Veel woningen staan leeg en worden aangeboden als tijdelijke bewoning voor Polen en studenten.

De senioren vragen ruimte, geld en ondersteunende begeleiding, zodat er weer een plek in de wijk komt waar men elkaar kan ontmoeten en waar activiteiten georganiseerd worden.

PRINS ALEXANDER

In Prins Alexander neemt bijna de helft van de respondenten deel aan activiteiten. Het merendeel, 71 procent, geeft aan voldoende mogelijkheden te hebben om activiteiten te ondernemen. Het blijkt dat de meeste respondenten vooral tijdgebrek hebben. De meeste respondenten staan open voor nieuwe activiteiten, zoals computercursus, sport, braderie en dans. Wel voegen ze toe dat ze hiervoor tijd moeten vrijmaken.

Het is opmerkelijk dat mannen actiever in de wijk zijn dan vrouwen, behalve als het gaat om mantelzorg.

Een aantal van de respondenten van 75 jaar en ouder zegt vooral culturele activiteiten in de wijk te missen. Ook is er binnen deze leeftijdscategorie vraag naar meer ontmoeting en sport.

De respondenten hebben diverse wensen. Ze willen graag professionele ondersteuning bij het opzetten van activiteiten en ze willen graag zelfstandig kunnen blijven wonen. Het openbaar vervoer wordt als een probleem ervaren. Men vindt de prijs te hoog, de verbindingsmogelijkheden in de avonden slecht en de reistijden te lang.

IJSSELMONDE

Van de respondenten in IJsselmonde neemt 60 procent actief deel aan activiteiten. De 40 procent die niet actief is, wordt vooral gevormd door de 75-plus groep.

Van de mannen zegt een kleine meerderheid geen behoefte te hebben aan andere activiteiten dan het huidige aanbod, bij de vrouwen is dit de helft. Wel geeft een aantal respondenten aan meer te willen doen aan activiteiten rondom ontmoeting, van de vrouwen 23 procent, van de mannen 19 procent. Dit ondanks het feit dat 72 procent lid is van een vereniging, club, kerkgenootschap of andere organisatie.

21 Procent zou willen meewerken aan het opzetten van nieuwe activiteiten.

55 Procent van de respondenten vervult mantelzorgtaken, dit betreft voornamelijk passen op kleinkinderen en burenhulp.

De meeste vrouwen die zich inzetten als vrijwilliger doen dit binnen hun wooncomplex of burenkring (handwerk, kaartclubjes) of binnen ziekenhuizen en zorgcomplexen. Daarnaast zijn vooral de Surinaamse senioren het meest enthousiast over nieuwe activiteiten binnen de deelgemeente.

Verdiepingsvraag: Ervaren senioren een sociaal isolement in de wijk?

Deze vraag leverde een verrassende conclusie op. Isolement werd door verschillende respondenten gekoppeld aan mobiliteit, zowel door respondenten die goed ter been zijn als door respondenten die zich verplaatsen met een rollator of anderszins. De respondenten, vrijwel allemaal goed ter been, ervaren geen gevoel van sociaal isolement. Wel zien ze sociaal isolement bij andere senioren in hun woonomgeving.

Voor de respondenten die zich verplaatsen met een schootmobiel of rolstoel geven aan dat ze het moeilijk vinden om ergens heen te gaan. Als belemmeringen worden de onbetrouwbaarheid van Vervoer op Maat en geld genoemd. Bij doorvragen zeggen deze senioren dat er voldoende activiteiten in hun buurt zijn, maar dat ze de benodigde middelen missen (bedoeld wordt: financiële middelen) om daadwerkelijk mee te doen.

3 Conclusies en aanbevelingen

Uit het onderzoek blijkt dat ouderen vaak nog heel actief zijn, hetzij als vrijwilliger, hetzij als mantelzorger, hetzij op andere wijze. Veel senioren nemen actief deel aan activiteiten in de wijk of deelgemeente, maar per deelgemeente verschilt het percentage nogal zoals uit onderstaand overzicht valt op te maken.

Kanttekening bij onderstaande tabellen: iedere deelgemeente is door een andere groep studenten onderzocht, zodat de resultaten niet helemaal vergelijkbaar zijn.

Percentage senioren in de deelgemeenten dat deelneemt aan activiteiten in de wijk.

Pernis	89 %
Charlois	64 %
IJsselmonde	60 %
Heijplaat	54 %
Hoogvliet	53 %
Prins Alexander	49 %
Kralingen-Crooswijk	48 %
Noord	45 %
Hoek van Holland	43 %
Hillegersberg-Schiebroek	39 %
Delfshaven	34 %
Overschie	25 %

NB De gegevens van Feijenoord zijn niet beschikbaar.

WAT WILLEN SENIOREN?

Senioren zijn over het algemeen redelijk tevreden over het aanbod in hun wijk of deelgemeente.

Percentage senioren in de deelgemeenten dat tevreden is met het huidige activiteitenaanbod.

Kralingen-Crooswijk	91 %
Hoogvliet	90 %
Hillegersberg-Schiebroek	86 %
Charlois	76 %
Feijenoord	76 %
Prins Alexander	71 %
Noord	62 %
Hoek van Holland	62 %
Delfshaven	61 %
Overschie	60 %
IJsselmonde	55 %

NB De gegevens van Pernis en Heijplaat zijn niet beschikbaar.

- Vooral respondenten uit de leeftijdsgroep 55-65 hebben behoefte aan meer activiteiten op het gebied van cultuur, sport en ontmoeting. Met het klimmen van de leeftijd neemt de behoefte aan activiteiten af.
- Behoefte aan contact met gelijkgestemden wordt vaak genoemd. Men wil graag laagdrempelige ontmoetingen, het liefst georganiseerd door een (semi)professional. Niet alleen contacten met gelijkgestemden wordt genoemd, maar er is ook behoefte aan contacten met verschillende leeftijdsgroepen en andere etniciteiten.

WAT ZIJN BELEMMERINGEN OM DEEL TE NEMEN AAN ACTIVITEITEN?

- Gezondheidsklachten zijn voor senioren vaak een belemmering om deel te nemen aan activiteiten.
- Het openbaar vervoer is een belangrijk aandachtspunt. Senioren uit diverse deelgemeenten ervaren dit niet als optimaal. Zo klagen de senioren in deelgemeente Charlois, vooral in de wijk Pendrecht, over het feit dat ze het Maasstad ziekenhuis, locatie Groene Hilledijk, niet meer direct kunnen bereiken. Door wijzigingen in buslijnen moeten ze overstappen en doen langer over de reis. Vooral het overstappen vinden ze een belemmering. Senioren uit Oud-IJsselmonde geven aan helemaal geen beschikking te hebben over openbaar vervoer. Senioren uit deelgemeente Prins Alexander vinden het heel vervelend dat ze 's avonds moeten overstappen op een andere metrolijn. Ook vinden senioren het openbaar vervoer te duur. Aan deze laatste klacht is de gemeente tegemoet gekomen. Het openbaar vervoer in Rotterdam is gratis voor 65-plussers.
- Senioren hebben vaak niet voldoende geld om deel te nemen aan activiteiten. En dan gaat het niet alleen om contributiegelden of deelnemersbijdrage maar ook om af en toe te kunnen trakteren of zich op een acceptabele manier te kleden en te verzorgen.
- Senioren hebben vaak volle agenda's, ze moeten keuzes maken. Ze passen op (achter) kleinkinderen, hebben mantelzorgtaken, doen vrijwilligerswerk en nemen actief deel aan het maatschappelijke leven.
- De taal wordt zowel bij allochtone als autochtone senioren als barrière ervaren om in contact te komen met elkaar. Het verdient aanbeveling om senioren met een niet-Nederlandse achtergrond in de gelegenheid te stellen deel te nemen aan Nederlandse taalcursussen zodat deze barrière geslecht kan worden. Anders moet geaccepteerd worden dat senioren die de Nederlandse taal onvoldoende spreken zich in eigen kring ophouden.
- Tot slot: voor senioren is de digikloof en de bureaucratische papierwinkel vaak een belemmering om deel te nemen aan of gebruik te maken van de mogelijkheden die Rotterdam biedt.

AANBEVELING

- Voor de sociale sector: Senioren hebben behoefte aan laagdrempelige ontmoetingen met gelijkgestemden. Dit vraagt om professionele ondersteuning. Het verdient aanbeveling tijd, ruimte en een professional vrij te maken die samen met de senioren vorm kan geven aan deze ontmoetingen.
  - Voor de (deel)gemeente: Versimpel de papierwinkel en zie toe op kwalitatief goed openbaar vervoer. Investeer in de laagdrempelige ontmoetingen met gelijkgestemden. Stem openingstijden van ontmoetingscentra af op behoeften van senioren. Houd er rekening mee dat de meeste senioren van weinig geld rond moeten komen.
- NB Deze (en andere) aanbevelingen worden ook gedaan in het advies 'Witte senioren, een minderheid tussen de minderheden' van het SPR. ³⁾

Bijlagen

1. AANTAL RESPONDENTEN PER DEELGEMEENTE

Deelgemeente	Aantal respondenten	Mannen	Vrouwen	Percentage van Nederlandse afkomst
Charlois	80	41	39	64 %
Delfshaven	83	34	49	51 %
Feijenoord	80	38	42	65 %
Hillegersberg-Schiebroek	80	30	50	91 %
Hoek van Holland	80	37	43	91 %
Hoogvliet	80	42	38	niet bekend
Kralingen-Crooswijk	80	35	45	75 %
Noord	84	41	43	62 %
Overschie	80	38	42	74 %
Pernis	47	15	32	niet bekend
Heijplaat	36	18	18	94 %
Prins Alexander	70	33	37	85 %
IJsselmonde	80	37	43	niet bekend
Totaal	960	439	521	

2. DE WMO

Sinds 1 januari 2007 is de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) van kracht. Het maatschappelijke doel van de WMO is 'meedoen'. De wet moet ervoor zorgen dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen en mee kunnen doen in de samenleving. De wet heeft de functie van een vangnet. Als familie, vrienden en andere bekenden geen informele zorg kunnen leveren, komt de WMO in beeld. De WMO regelt bijvoorbeeld hulp bij het huishouden.

De WMO is een taak van de gemeente. De filosofie hierachter is dat de gemeente de eigen inwoners het beste kent en weet wat de eigen bewoners nodig hebben. De gemeente maakt de plannen voor maatschappelijke ondersteuning niet alleen maar samen met de inwoners om zo te komen tot een samenhangend beleid op het gebied van maatschappelijke ondersteuning. Het is de verantwoordelijkheid van de gemeente om alle burgers te laten meedoen in de samenleving. Participeren kan op verschillende manieren. Denk aan bijvoorbeeld arbeid, zorg voor het gezin, mantelzorg en vrijwilligerswerk.

3. SENIOREN EN PARTICIPATIE

Volgens de Van Dale is participatie het deelhebben in iets. Participatie betekent betrokkenheid. Veel mensen participeren in gezin en familie; ze zijn ouders, broers of zussen. Ze zijn actief betrokken zodat het gezin en de familie goed functioneren.

Buitenshuis zijn er verschillende niveaus van participatie, soms doe je het alleen, soms ben je er als lid van een groep of organisatie bij betrokken. Deze vormen van participeren zijn:

1. Maatschappelijke participatie

Door middel van inzet in politieke-, bestuurlijke-, vrijwilligersorganisaties, scholen en verenigingen en het bieden van informele hulp aan mensen is men de samenleving van dienst. Bijvoorbeeld: het verrichten van (on)betaalde arbeid, het organiseren van activiteiten in de buurt, het doen van vrijwilligerswerk bij een sportvereniging, een kerk of woonzorgcentrum. Arbeidsparticipatie wordt verder uitgewerkt onder de paragraaf Senioren op de arbeidsmarkt.

2. Sociaal-culturele of consumptieve participatie

Dit is participatie waarbij men veelal individueel en onregelmatig betrokken is. Bijvoorbeeld theaterbezoek of een bezoek aan een museum. Er wordt onderscheid gemaakt in deelname aan culturele of recreatieve activiteiten en het beoefenen van sport.

3. Participatie in persoonlijke netwerken

Participeren in een netwerk van vrienden en burens met wie men regelmatig contact onderhoudt en aan wie men steun geeft. Het geven van steun omvat het verlenen van emotionele steun en van praktische hulp bij alledaagse zaken.

Uit dit onderzoek blijkt dat vooral de participatie in persoonlijke netwerken door de geïnterviewde senioren niet als zodanig wordt herkend. Antwoorden als 'Dat doe je gewoon' en 'ik ga toch boodschappen doen, dan kan ik makkelijk wat voor mijn buurvrouw meenemen' wijzen hierop. Ook het feit dat deze vorm van participatie over het algemeen buiten zicht is van organisaties, zorgt ervoor dat het vaak onzichtbaar blijft.

Senioren worden steeds meer gezien als mensen met kennis en levenservaring, mensen die de samenleving veel te bieden hebben. De verwachting is dat de groep senioren die zich kenmerkt door een individualistische en kritische instelling, autonomie en mondigheid, steeds groter wordt. Een bijkomend kenmerk van deze senioren is dat zij zich nadrukkelijk keren tegen het doorslaan naar egoïsme. Dit betekent dat ze zoveel mogelijk de regie over het eigen leven willen voeren en daarbij eigen keuzes maken, maar wel vanuit maatschappelijke betrokkenheid.

De wensen en verwachtingen van senioren zijn, volgens de Toekomstvisie Ouderen van de gemeente Groningen, gericht op wonen, bereikbaarheid en fysieke toegankelijkheid van voorzieningen, comfort, veiligheid en gezondheid.

De pijlers zijn:

- flexibiliteit in wonen en zorg (doel: zo lang mogelijk zelfstandig in eigen huis en/of buurt, met oproepbare- en betaalbare hulp aan huis afhankelijk van de eigen wens en fysieke gesteldheid);
- mobiliteit (zowel letterlijk, in de vorm van openbaar vervoer, fiets en auto, als virtueel, door middel van internet e.d.);
- meer op senioren gerichte keuzemogelijkheden voor permanente educatie, kunst, cultuur, sport, recreatie en uitgaan;
- veiligheid, zowel in haar objectieve als subjectieve vertaling. ⁴⁾

4. SENIOREN OP DE ARBEIDSMARKT

Senioren maken een steeds groter deel uit van de beroepsbevolking. In 2004 was ruim een op de vijf werkenden 50 jaar of ouder. Dit betekent dat er sinds 1992 bijna een verdubbeling is van het aantal 50-plussers op de arbeidsmarkt, namelijk van 800.000 tot 1,6 miljoen in 2004. Deze verdubbeling wordt niet alleen veroorzaakt door een toename van het aantal senioren, maar ook door een toegenomen arbeidsdeelname van senioren. De arbeidsdeelname nam met factor 1,5 toe,

---

terwijl het aantal senioren met factor 1,3 steeg. Gezamenlijk brachten deze ontwikkelingen bijna een verdubbeling teweeg van het aantal 50-plussers met een baan van ten minste 12 uur per week. Bron: CBS

In 2006 had 48 procent van de senioren (55-65 jaar) in Nederland werk. Volgens het verdrag van Lissabon is het streven dat binnen de EU de arbeidsparticipatie van senioren in 2010 tot 50 procent gestegen moet zijn. Nederland is dus goed op weg om deze doelstelling te behalen. Ook in Rotterdam is de arbeidsparticipatie van de 45-plussers gegroeid. Deze groei wordt vooral veroorzaakt door de groep 55-plussers.

Noten

1. 'Vergrijzing samengevat', in 'Volksgezondheid Toekomstverkenningen', RIVM (2007).
Zie: http://www.rivm.nl/vtv/object_document/03097n21018.html
2. 'Senioren in Rotterdam. Meedoen en erbij blijven', dienst SoZaWe gemeente Rotterdam (2008).
Zie: http://www.vng.nl/Praktijkvoorbeelden/RWMV/sociaal-fysiek/wmo_rotterdam_2008.pdf
3. Mercken, C. 'Witte senioren, een minderheid tussen de minderheden', Sociaal Platform Rotterdam (2008)
4. 'Mit waarmte en diverdoatsie op weg noar 2020', gemeente Groningen (2002).
Zie: www.gemeente.groningen.nl/assets/bestand/toekomstvisieouderen.nl

Deze factsheet is een uitgave van:

Pluspunt, expertisecentrum voor senioren en participatie
Ungerplein 2, flat 25
3033 BR Rotterdam
T 010 - 467 17 11
F 010 - 465 38 85

info@pluspuntrotterdam.nl
www.pluspuntrotterdam.nl

COLOFON

Projectleider onderzoek: Anneke Boer
Eindredactie: Willy Hilverda
Foto's: Anja Moll
Vormgeving: Bureau Karakter, Tanja E. Algra
Druk: De Nieuwe Grafische
Uitgave: februari 2009

Met dank aan: Hogeschool Rotterdam

